

Kvalitativni razvoj nacionalne in mednarodne varnosti

Qualitative development of national and international security

Povzetek

Prispevek postavlja v ospredje pogled avtorja na sodobne izzive razvoja nacionalne in mednarodne varnosti, ki so v dinamičnem in zelo negotovem mednarodnem varnostnem okolju postali kompleksni in posledično tudi zelo dimenzionirani. V takem ozračju lahko pojavne varnostne situacije vplivajo na hitro prehajanje družbenega vedenja, največkrat izraženega med preveliko ali premalo skrbjo za nacionalno in mednarodno varnost. Zato danes vsaka specifična varnostna situacija, kar ugotavljamo tudi v prispevku, zahteva pozornost in ukrepanje, saj lahko razlike med temi situacijami v praksi v katerem koli trenutku privedejo do kompleksne (globalne) krize. Čeprav je vprašanje razvoja nacionalne in mednarodne varnosti praviloma povezano s številnimi dolgoročnimi konceptualnimi in stvarnimi vprašanji – od hierarhije interesov, groženj, tveganj do upravljanja tveganj – pa pri tem ne smemo zanemariti tudi tistih morebiti bolj prehodnih varnostnih vprašanj sodobnega časa, ki to kompleksnost izzivov še poglobljajo. Zanimiva ugotovitev prispevka je tudi ta, da se v tej razvojni paradigmi nacionalne in mednarodne varnosti, prežeti z globalizacijskimi in tehnološkimi dosežki, od oboroženih sil ne pričakuje le zmogljivostnega prispevka, temveč vse bolj tudi intelektualna sposobnost vojaka, zmožnega reševati vse zahtevnejše varnostne in obrambno-vojaške scenarije.

---

¹ Prispevek je bil kot referat predstavljen na znanstveno-strokovni konferenci z naslovom Kvalitativni razvoj predmetnih področij v vojaškem šolstvu, ki jo je organiziral Center vojaških šol 10. junija 2020.

Ključne besede: nacionalna in mednarodna varnost, oborožene sile, tehnološki razvoj.

Abstract

The article highlights the author's view of contemporary challenges in the development of national and international security, which have become complex and, consequently, highly dimensioned in a dynamic and very uncertain international security environment. In such an atmosphere, emerging security situations can affect the rapid transition of social behavior, most often expressed between too much or too little concern for national and international security. Each specific situation, including threats, which we also find in the article, therefore requires attention and action, as differences between these situations in practice can lead to a complex (global) crisis at any time. Although the issue of national and international security development is usually related to many long-term conceptual and factual issues - from the hierarchy of interests, threats, risks to risk management - we should not neglect those possibly more transient security issues of the day, which further deepen this complexity of challenges. An interesting finding of the article is that in this developmental paradigm of national and international security, imbued with globalization and technological achievements, the armed forces are expected not only to make a capacity but also an intellectual contribution, where there is still considerable space for enhancing a soldier's intellectual abilities, capable of dealing with new, complex military and security situations.

Key words: national and international security, armed forces, technological development.

1 Uvod

Prispevek s poudarkom na kvalitativnem razvoju področja nacionalne in mednarodne varnosti je razdeljen na dva dela. V prvem delu so poudarjena sodobna, aktualna dejstva, ki danes močno zaznamujejo področje nacionalne in mednarodne varnosti, kot tudi aktualna vprašanja, ki z odgovori usmerjajo oblikovanje mednarodne in nacionalnovarnostne politike. Sklene

se s predstavitvijo treh modelov nacionalnovarnostne politike (visokega aktivizma, izolacionizma in zadržanega aktivizma), ob katere zaradi potrebe po sprejemanju strateških odločitev vselej trčijo tako velike kot majhne države. Drugi del predstavitve je povezan s paradigmo brezmejnosti tehnološkega razvoja, ki zahteva bistveno večji in stalni vložek v modernizacijo oboroženih sil ter posledično tudi v intelektualni razvoj vojaka in vojaške institucije kot celote. Ta paradigma, tako kot v prvem delu tranzicijsko okolje, prav tako – morda še celo izraziteje – določa razvoj nacionalne in mednarodne varnosti.

2 Nekatero determinante razvoja nacionalne in mednarodne varnosti

Najprej pogledjmo nekatere determinante razvoja nacionalne in mednarodne varnosti:

1. sodobna nacionalna in mednarodna varnost sta v izrazito spremenljivem in negotovem mednarodnem varnostnem okolju vseskozi v tranziciji. Dinamika tranzitiranja varnostnega stanja pa je odvisna od razvojnega potenciala varnostnih tveganj in groženj v nekem obdobju;
2. mednarodni dogodki so tako v preteklosti kot tudi danes močno odvisni od tega, kako državni in nedržavni akterji z različnimi pogledi na varnostna vprašanja zaznavajo varnostno okolje;
3. notranji, nacionalni dejavniki prav tako vplivajo na tranzicijo nacionalne varnosti. Najpomembnejši dejavnik, ki ga posebej poudarjamo, so politične stranke. Ta dejavnik je še toliko bolj izrazit, če obstajajo raznovrstne ideološke linije med strankami, saj bremenijo nacionalni dialog o varnostnih vprašanjih in spreminjajo barvo vladnih ukrepov. Zmernost v političnih razpravah in pripravljenost na sprejemanje kompromisov sicer predstavljata korak k popuščanju ideološke togosti, po drugi strani pa ta korak kaže tudi na stopnjo zrelosti demokracije glede razumevanja ključnih družbenih področij, med katerimi sta na prvem mestu prav varnost in obramba.

Iskanje in sprejemanje kompromisov v okviru teh determinant predstavlja danes precejšno težavo državam pri zagotavljanju nacionalne varnosti. Vse to pa nakazuje tudi na to, da bi morala biti politična razprava o realnih varnostnih vprašanjih stalna točka dnevnega reda sej vlade, na katerih bi se na eni strani

vrednotila tveganja in grožnje nacionalni (in posledično tudi mednarodni) varnosti, po drugi pa snovala izhodišča za razvoj takih oboroženih sil, ki bi bile sposobne odgovoriti nanje.

Zavedati se je treba, da v teh razpravah praviloma nikoli ne najdemo »pravilne« rešitve o prihodnji smeri ali vsebini nacionalnovarnostne politike, ker prihodnosti ni mogoče napovedati, temveč zgolj do določene mere predvideti, zato je še toliko bolj pomembno temeljito pretehtati razlike v mnenjih in stališčih do teh smeri, ki bi jih država lahko sprejela oziroma morala sprejeti. Pri vrednotenju stališč se vedno pojavlja kopica vprašanj, ki bolj ali manj zadevajo razvoj nacionalne in mednarodne varnosti. Pri tem bi poudarili nekaj teh vprašanj, povezanih predvsem z nacionalno varnostjo, in sicer:

- kako temeljito/korenito je treba (oziroma do kod je smiselno) prilagajati nacionalnovarnostno politiko mednarodnim varnostnim okoliščinam (meja med splošnim in konkretnim);
- ali so se nacionalni interesi bistveno spremenili in bi lahko predstavljali sprožilec za uporabo oboroženih sil;
- ali se je vrsta in sestava groženj tem interesom spremenila (na primer kdo so zavezniki/nasprotniki ukrepov proti globalnemu segrevanju, ali so se spremenili);
- ali obstaja nov vzorec tveganj in groženj v mednarodnem varnostnem okolju, na katere mora država odgovoriti z ustreznimi nacionalnimi zmogljivostmi;
- kakšen je nacionalni pogled na svet (ali ga sploh imamo) in ali te spremembe (pogledi) izboljšujejo ali slabšajo tradicionalni položaj države v mednarodnem okolju.

Nacionalnovarnostna politika se pri iskanju odgovorov na ta vprašanja naenkrat znajde pred tremi opcijami (modeli) v mednarodnem okolju, ki jih povzemamo po Snowu (2020, str. 274) – ali delovati po načelih »visokega aktivizma«, »zadržanega aktivizma« ali »izolacionizma«.

Slika 1: *Modeli delovanja države v mednarodnem okolju*

Vir: Snow, 2020, str. 374

Visoki aktivizem, ki ga številni avtorji (na primer Sapolsky, Gholz in Talamdge, 2009) imenujejo tudi »primacizem« v svetu, pomeni, da ima država (pri tem gre zlasti za supersile) praktično na vseh pomembnejših področjih prevlado v svetu (vojaškem, gospodarskem, finančnem), tudi pri upravljanju mednarodne skupnosti. Pri tem modelu pogosto prihaja do zelo zgodnje uporabe nacionalnih instrumentov moči in oboroženih sil.

Izolacionizem – bistvo tega modela je premišljena uporaba oboroženih sil, ki pride v ospredje zlasti v okoliščinah neposredne vojaške grožnje državi. Države praviloma ne smejo razmišljati niti uporabljati oboroženih sil za namene, ki niso tesno povezani z neposrednim napadom na to državo.

Med tema dvema modeloma je zadržani aktivizem. Ta obsega veliko izbiro rešitev, od visokega aktivizma do izolacionizma, s številnimi kombinacijami, ki so bolj ali manj naklonjene uporabi oboroženih sil in odražajo večjo ali manjšo prepričanost o koristnosti njihove uporabe v posebnih situacijah.

Če visoki aktivizem odgovarja na vprašanje, kdaj uporabiti oborožene sile, pozitivno (večino ali ves čas) in izolacionizem na isto vprašanje odgovarja negativno (komaj kdaj), zadržani aktivisti na to vprašanje odgovarjajo bolj ambivalentno (občasno). Z drugimi besedami to pomeni, da je oborožena sila orodje, ki ga je mogoče vedno uporabiti v določenih situacijah; gre za možnost, »ki vedno ostane na mizi«, z večjim ali manjšim navdušenjem oblikovalcev nacionalnovarnostnih politik. Vprašanje, kdaj uporabiti oborožene sile, je bolj kot ne politično centristično, saj je politika tista, ki mora uskladiti stališča predstavnikov obeh skrajnih polov (zagovornike in nasprotnike) ter doseči kompromis o smiselnosti ali nesmiselnosti uporabi oboroženih sil. To pa obsega oceno številnih spremenljivk mednarodnega in nacionalnega varnostnega okolja.

Vprašanje sodobne nacionalne in mednarodne varnosti je glede na prikazano v prvem delu pretežno usmerjeno v to, kdaj in za kakšne namene uporabiti oborožene sile oziroma kakšne oborožene sile na splošno razvijati, da bodo ustrezale zahtevam nacionalnega in mednarodnega varnostnega okolja. Gre za trd oreh vsake države, ki ga še dodatno trdita tranzicijski značaj nacionalnega in mednarodnega varnostnega okolja in omejenost virov. Iskanje ravnotežja med varnostjo in svobodo na eni strani ter ustvarjanje sinergije nacionalnih

in mednarodnih zmogljivosti na drugi sta postala zapletena naloga, ki jo vsaka država razume po svoje in se nanjo odziva, pogojena pa je tudi s precej sposobnosti izkoriščanja globalizacijskih in tehnoloških prednosti.

3 Vpliv brezmejnosti tehnološkega razvoja na nacionalno in mednarodno varnost

V drugem delu poskušamo predstaviti izzive brezmejnosti tehnološkega razvoja za nacionalno in mednarodno varnost predvsem v povezavi ustvarjanja sodobnih, tehnološko izpopolnjenih oboroženih sil in potrebe po vse večjih intelektualnih sposobnostih vojaka in vojaške institucije kot sistema.

General Ryan (2020, str. 7), poveljnik avstralskega obrambnega kolidža, pravi, da je svet potencialno na začetku nove industrijske revolucije. To revolucijo podpirajo povezljivost, biotehnologija in tehnologije na podlagi silicija, ob vse večji vključenosti oziroma uporabi umetne inteligence. Ustanovitelj Svetovnega ekonomskega foruma Schwab (2016, str. 91) pravi celo, da gre za »četrto industrijsko revolucijo«, ki močno učinkuje na eni strani na kakovost, po drugi pa tudi na tveganja poslovanja, družbenega življenja, komunikacij, prometa in nacionalnega gospodarstva. Tako kot prejšnje industrijske revolucije je skoraj gotovo, da bo tudi ta spremenila razvojne in interakcijske vedenjske vzorce družbe in mednarodne skupnosti kot tudi njene družbene procese in norme.

Aktualne, najnovejše publikacije, kot je poročilo ameriške komisije za spremljanje nacionalne obrambne strategije (Providing for the Common Defense, 2018, str. viii), poudarjajo, da se je tehnološka superiornost, ki je bila več stoletij prevlada zahodnih vojaških institucij, zmanjšala. Ryan (2020, str. 7) in Dunford (2016) celo ocenjujeta, da bo zaradi hitrosti strateških in tehnoloških sprememb v naslednjih dveh desetletjih večina evropskih vojaških organizacij po obsegu manjša od svojih nasprotnikov, kar se bo kazalo tudi v upadanju tehnološke prednosti. S tem izzivom se bodo vojaške organizacije morale spoprijeti v novem hipertehnološkem, nadregionalnem in vse bolj razčlenjenem fizično-kibernetskem operativnem okolju. Prihodnji konfliktni prostor bo prežet s smrtonosnejšimi oborožitvenimi sistemi, ki se bo izražal v konvergenci informacijskih in biotehnologij. Morebitne, navidezne ustvarjene

prednosti vojaških zmogljivosti bodo v tej tehnološki revoluciji glede na pretekla obdobja imele bistveno kratkotrajnejši učinek.

Te preobrazbe, ki so produkt družbenih procesov, bodo neizogibno povzročile spremembe v razvoju nacionalne varnosti. Kot je pred kratkim zapisal Payne (2018, str. 13): »Intelektualci se zavedajo, kako močno so med sabo povezani tehnologija, vojskovanje in družba.« To pomeni, da bodo spremembe opazne tudi v načinih, kako bodo vojaške organizacije v prihodnosti izvajale vojaške operacije. Poleg vsega tega moramo imeti v mislih tudi dejstvo, ki ga še posebno poudarja McFate (2019, str. 250), in sicer, da »se nove vojne razvijajo hitreje, kot jim lahko sledi razvoj vojaka, bojevnika«. Če želimo torej, da vojaške ustanove optimizirajo uporabo teh novih tehnologij, bo treba trajno vlagati v nove vojaške koncepte in organizacijske pristope. Glede na to, da ni mogoče predvideti mej tehnološkega razvoja, in glede na to, da se bodo vojaške organizacije še naprej spoprijemale z omejenimi viri, tako finančnimi kot kadrovske (tudi demokratične družbe niso več naklonjene množičnim vojaškim organizacijam, kot je bila to praksa v preteklosti), predstavlja po mnenju Rayna (2020, str. 7) edino realno opcijo ali alternativo naložba v intelektualni razvoj vojske, tako posameznika kot institucije kot celote. Tukaj pa nastopita pomen in vloga kakovostnega vojaškega izobraževanja, ki bo znalo te paradigme varnostnega okolja približati vojakom.

4 Sklep

V sklepu izpostavljamo dvoje. Prvič, spremljanje kvalitativnega razvoja nacionalne in mednarodne varnosti je postalo zelo kompleksna materija. Pri tem se lahko lestvica prednostnih dejavnikov, ki vplivajo na ta razvoj, zelo hitro spremeni in dopolni z drugimi dejavniki. Drugič, danes je treba gledati na nacionalno in mednarodno varnost z več perspektiv v smislu iskanja kombinacij (konvencionalnih in sodobnih) teorij in konceptov, ki bi lahko najboljše pojasnili potek in smer razvoja tega področja.

5 Literatura in viri

1. Dunford, F. J., 2016. *Gen. Dunford's Remarks at the National Defense University Graduation*. www.jcs.mil/Media/Speeches/Article/797847/gen-dunfords-remarks-at-the-national-defense-university-graduation/, 8. 6. 2020.
2. McFate, S., 2019. *The New Rules of War: Victory in the Age of Durable Disorder*.
3. Payne, K., 2018. *Strategy, Evolution and War: From Apes to Artificial Intelligence*. Washington: Georgetown University Press.
4. Providing for the Common Defense: *The Assessment and Recommendations of the National Defense Strategy Commission*. 2018. Washington: U. S. Institute of Peace.
5. Ryan, M., 2020. The Intellectual Edge: A Competitive Advantage for Future War and Strategic Competition. *Joint Force Quarterly*. 96(1), str. 6–11.
6. Sapolsky, M. H., Gholz, E. in Talmadge, C., 2009. *U. S. Defense Policies: The Origins of Security Policy*. New York: Routledge.
7. Schwab, K., 2016. *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Business.
8. Snow, M. D., 2020. *National Security*. New York: Routledge.